

Адвокати-меценати в історії України

Адвокати на ниві благодійності відзначилися в економічній, видавничій, освітньо-культурницькій сфері. Серед напрямків меценатської діяльності адвокатів можна виділити: благодійність на користь церкви; соціально-економічну; фінансово-гуманітарну діяльність у сфері благоустрою та захисту незахищених прошарків населення; благодійництво, спрямоване на заснування та розвиток громадських товариств, спорудження громадських будівель; правозахисну благодійну діяльність; організацію фондів самопомогі всередині професійної адвокатської спільноти; благодійність у сфері книгозбирання; меценатство у галузі освіти, колекціонування книг і виробів мистецтва, заснування музеїв і бібліотек.

З найвідоміших імен представників адвокатури, знаних своєю меценатською діяльністю, виділяється адвокат з Ніжина Олександр Кониський, автор духовного гімну України «Боже, великий, єдиний». Він став одним із засновників Товариства імені Т. Шевченка у Львові, де на його кошти, було куплено друкарню.

Вагомою є сторінка благодійної діяльності церковної адвокатури. Вихідці з Києво-Могилянської академії, ставши ченцями, зводили храми, розбудовували монастирі та єпархії православної церкви. Серед них відомим меценатом був Софроній (Степан) Терновіт, постійний адвокат Києво-Печерської Лаври, який надавав їй значні пожертви.

В економічному напрямку фінансово-гуманітарної діяльності адвокатури відзначимо Костя Левицького та Степана Федока. Загалом 15 адвокатів стали засновниками найбільшого українського банку в Галичині – «Земельного Банку Гіпотечного», який дав поштовх до організації кооперативного руху та господарського розвитку краю.

Яскравою сторінкою в історії благодійності стала діяльність адвокатів на посаді мерів. «Золота доба» Чернівців, Тернополя, Одеси і Катеринослава (сучасного Дніпра) припала на час, коли міським господарством керували адвокати. Цікаво, що троє з них – Антон Кохановський, Володимир Лучаковський та Іван Способний зробили городянам коштовний подарунок, що був прикметою європейських міст, – міський годинник.

Організатором кас взаємодопомоги для адвокатів та їх помічників був Олександр Гольдштейн. Потужний благодійний Фонд адвокатської взаємодопомоги був створений Союзом Українських Адвокатів – першою професійною організацією українських адвокатів у Галичині. У Статуті СУА одним із завдань було визначено надання матеріальної допомоги молодим правникам для закінчення правничих студій, поміч немічним адвокатам і кандидатам адвокатури (аплікантам), а також допомога вдовам і сиротам, які залишилися після смерті адвокатів.

Століття тому українські адвокати були відомі своєю філантропією у професійній діяльності. Адвокат Андрій Чайковський неодноразово безкоштовно захищав на процесах незможних селян. Адвокат Любомир Длуголенцький у 1918 – 1919 роках очолював Нідерландське консульство у Вінниці й давав подолання можливість виїхати за кордон, чим урятував їх від більшовицьких репресій.

Українські адвокати дбали про просвітництво серед народу: і національне, і господарсько-економічне, і юридичне, і культурне. Кость Левицький, Євген Олесницький, Михайло Комаров видавали за свій кошт популярні брошури, підтримували українських письменників. Адвокати дбали про розвиток освіти – призначали фонди на стипендії малозабезпеченим учням і студентам. Адвокат з Кам'янця-Подільського Данило Бабичев віддав свій ошатний триповерховий будинок для користування жіночої гімназії.

Адвокати як особистості високо інтелектуальні, завжди були поціновувачами високого мистецтва. Вони стали фундаторами музеїв, книгозбірень, мистецьких колекцій. Адвокат Митрофан Трубаєвич став засновником Кам'янець-Подільського древньоховища старожитностей. Адвокат Франц Коковський створив Музей Лемківщини у Сянку (на території сучасної Польщі) та музей адвоката Андрія Чайковського у Бережанах. Адвокат Володимир Електорович свій будинок у Чорткові перетворив на історико-краєзнавчий музей. Існують легенди про унікальну колекцію китайської порцеляни та інших високохудожніх виробів, яку збирали адвокати з Ужгорода брати Михайло та Юліан Брацайки.

Національна асоціація адвокатів України продовжує меценатську діяльність у формі Благодійного фонду для адвокатів.

Будинок Наукового товариства імені Шевченка у Львові

Адвокат-меценат
Михайло
Жученко

1840 — 1880
Харків

Перший голова Ради присяжних повірених при Харківській судовій палаті, адвокат Михайло Васильович Жученко – українофіл і жертводавець на українську справу. Він вважається одним із засновників і фундаторів Наукового товариства імені Шевченка у Львові – прообразу української Академії наук.

Адвокат-меценат Михайло Жученко народився на Херсонщині. Юридичну освіту здобув у Харківському університеті.

З моменту створення Ради присяжних повірених при Харківській судовій палаті 19 травня 1874 р. М.В. Жученко був її першим головою та членом Ради.

Відомий активною громадською діяльністю. Брав участь у Харківсько-Київському таємному товаристві, яке дбало про розвиток української мови, відкриття шкіл з українською мовою навчання.

Михайло Васильович Жученко вважається одним із засновників та фундаторів Літературного товариства імені Шевченка у Львові, яке згодом отримало назву Наукового, пожегнутим на його потреби 9 тисяч рублів золотом.

Відомо, що Михайло Жученко допомагав у виданні книжок Михайлу Драгоманову.

Тарас Шевченко «Почаївська лавра»

Адвокат-меценат
Федір
Домашевський

XVII століття
Волинь

Волинський адвокат Федір Домашевський та його дружина Єва відзначилися благодійністю на користь Православної церкви. Вони стали фундаторами соборного храму Святої Трійці у Почаївському монастирі та жертводавцями черничої обителі.

Адвокат Федір Домашевський походив зі збіднілої волинської шляхетської родини. Був одружений з Євою Бережською. У 1621 – 1646 і 1650 роках згадується як кременецький комерник, у

1647 році – як кременецький городський суддя.

Федір Домашевський працював у Кременці, займався адвокатською практикою у Кременецькому земському суді у 20-40-х роках XVII століття. Мав широке коло клієнтів: від дрібних шляхтичів – панів Батковських, Ісерицьких, Ротальських – до впливових світських землевласників та духовенства, серед яких були князі Вишневецькі та ценці Костянтинівського домініканського конвенту.

На початку адвокатської кар'єри Ф. Домашевський належав до незможного шляхетства, але в 1640-х роках він уже мав значні заощадження у готівкових коштах та боргових записах, а також володів маєтком в с. Радогосі.

Адвокат Федір Домашевський належав до православної шляхти Волині, яка робила значні пожертви на користь Церкви. У 1649 році разом з дружиною Свою вони збудували на Почаївській горі кам'яну церкву Святої Трійці з двома приддями на честь Благовіщення Пресвятої Богородиці та великомученика Федора. Храм був розташований на вершині гори над «Стопою Богоматері» і до нього перенесли чудотворну ікону Почаївської Божої Матері. Крім витрат на будівництво і оздоблення церкви, подружжя Домашевських виділило на Почаївський монастир понад 36 тисяч злотих, що робить їх одними з найбільших жертводавців православної церкви в середині XVII століття.

У Почаєві тривалий час зберігалася велика картина із зображенням подружжя Федора та Єви Домашевських, які тримали в руках макет зведеного ними храму, а пам'ять про них як благодійників Почаївського монастиря зберігалася до початку XIX століття. Збудована Домашевськими церква простояла до 70-х років XVII століття, доки на її місці за кошти Миколи Потоцького була зведена нова Успенська церква.

Гімназія Степаниди Славутинської у будинку адвоката Данила Бабичева

Адвокат-меценат
Данило
Бабичев

середина XIX —
початок XX століття
Кам'янець-
Подільський

Кандидат права, дворянин, гласний міської думи, благодійник Данило Якович Бабичев залишив нащадкам на пам'ять про себе ошатну архітектурну пам'ятку – власний будинок, який надав у користування жіночій гімназії. Адвокат заснував стипендію для найбільш малозабезпеченого учня Кам'янця-Подільської гімназії.

Походив Данило Бабичев із дворян Полтавської губернії. Навчався на юридичному факультеті Санкт-Петербурзького університету. У середині 80-х років XIX ст. переїхав до Кам'янця-Подільського, де понад чверть століття працював присяжним повіреним (адвокатом). Здобув бездоганну репутацію та авторитет серед городян і його тричі – у 1893, 1897 і 1901 роках обирали гласним (депутатом) міської думи.

У 1904 році Данило Якович пережив особисту трагедію: помер його син Костянтин, учень третього класу Кам'янця-Подільської гімназії. У тому ж році в пам'ять про сина адвокат пожертвував 6000 рублів на спеціальний фонд гімназії. Відсотки з цього капіталу призначалися на щорічну стипендію одному з найбільш здібних учнів гімназії. Користування стипендією не накладало на стипендіата жодних зобов'язань.

У 1905 році Данило Бабичев зробив ще одну добродію акцію – віддав приватний жіночий гімназії Степаниди Славутинської у користування за незначну плату свій триповерховий будинок, пристосовавши його для навчальних потреб. Передбачалося, що у цій гімназії певні предмети будуть викладатися українською мовою. Однак реакція, що наступила в Російській імперії після революційного періоду 1905 – 1906 років, зруйнувала цей задум.

Адвокат Д. Бабичев активно проявив себе як громадський діяч. У 1906 році він підтримував створення Подільського українського товариства «Просвіта». На власні кошти у найбільш людному місці Кам'янця-Подільського – біля пошти на Троїцькому майдані збудував кіоск для розповсюдження української літератури. Збирався Данило Якович видавати у Кам'янці-Подільському українською мовою щоденну газету «Поділля» і подав клопотання щодо цього перед Голівним управлінням у справах друку Російської імперії, однак дозволу не отримав.

Народний дім у Стрию

Адвокат-меценат
Євген
Олесницький

1860 — 1917
Стрий

Адвокат і парламентарій Євген Олесницький – видатна постать у політичному та громадському житті Галичини кінця XIX – початку XX століття. Успішна адвокатська діяльність та подвижницька праця на користь громади зробили його «найвідомішим українцем» краю. Будівництво «Народного дому» у Стрию та видання власним коштом творів українських письменників дозволяють назвати Євгена Олесницького одним із найзначніших адвокатів-меценатів минулого.

редагував гумористичне видання «Зеркало» та професійну «Часопись правнича». Протягом 1884 – 1886 років видав власним коштом 17 випусків «Русько-української Бібліотеки». Серед письменників, чий твори дійшли до читача завдяки Є. Олесницькому, Андрій Чайковський, Володимир Барвінський, Анатоль Свидницький.

У 1891 році відкрив адвокатську канцелярію у Стрию і прославився як знаменитий адвокат. Доклав зусиль до організації у місті та повіті філій товариств «Просвіта», «Бесіда», «Бояня», «Каси задаткової». Заснував мережу молочарських кооперативів, які згодом об'єдналися у Краєвий Молочарський Союз.

Адвокат Євген Олесницький відіграв визначну роль у побудові в Стрию культурної установи – «Народного дому». Він очолив обидва комітети для його створення – комітет по організації «Товариства «Народний дім» і комітет з будівництва та пожертвував на спорудження будівлі значні власні фонди. 1 січня 1901 року відбулося урочисте відкриття «Народного дому», який став центром українського культурного життя Стрийщини. У 1905 році на його сцені виступав театр Миколи Садівського із знаменитою Марією Заньковською. У 1909 році концерт «Стрийського Бояня» на чолі з відомим диригентом Остапом Нижанківським тут слухав Микола Лисенко. У 1909-му Першу хліборобську виставку, що відбулася в «Народному домі», відвідало 36 тисяч осіб, у тому числі Михайло Грушевський та митрополит Андрей Шептицький. На сцені «Народного дому» у Стрию виступали Іван Франко та Лесь Курбас.

Про благодійну діяльність Євгена Олесницького сучасники відгукувалися так: «Він — добродій, що не жалував грошей на народні цілі, але не жалував його також дати теплою рукою тим, що його потребували, а чашо навіть не знали, що це від нього допомога».

Український Народний дім у Коломиї

Адвокат-меценат
Теоділ
Дембицький

1845 — 1915
Коломия

Теоділ Дембицький – знаний адвокат і громадський діяч, меценат. Його благодійна діяльність забезпечувалася успішною адвокатською працею. Політична боротьба мало цікавила адвоката Т. Дембицького, а найбільше зусиль він доклав до економічного розвитку краю.

Протягом 40 років Теоділ Дембицький працював адвокатом у Коломиї, де відкрив власну адвокатську канцелярію. У місті якраз розпочав функціонувати окружний суд, тож роботи було багато. Успішний адвокат став заможною людиною. Теоділ Дембицький був серед п'ятнадцяти засновників (переважно також адвокатів) першого українського банку на території Галичини і Буковини – «Земельного банку гіпотечного» та до кінця життя головою його спостережної ради.

Діяльність Теоділа Дембицького значно пожавила українське громадське життя у Коломиї. У 1877 році адвокат став засновником коломийської філії Товариства «Просвіта», фундатором побудови Українського Народного Дому в Коломиї, членом його першої Управи і почесним членом Товариства «Український Народний Дім».

Теоділ Дембицький володів значними земельними угіддями на Покутті та нерухомістю у Коломиї. Власними коштами він фінансував українські організації у Коломиї та Львові, спонсорував навчання обдарованих українських студентів. У 1894 році адвокат пожертвував значні кошти на будівництво Українського театру у Львові, у 1903 році – його ім'я було серед жертводавців на Академічний дім – гуртожиток для українських студентів у Львові. У заповіті він відписав свій маєток з усіма землями, що становили понад 200 га орної землі та сіножатей, Науковому товариству імені Шевченка. Товариство «Просвіта» у Львові відомий адвокат заповів 20 тисяч корон.

Будинок Харківського окружного суду, в якому розташовувалася Рада присяжних повірених і працював С.Ф. Мороскін

Адвокат-меценат
Сергій
Морошкін

1844 — 1900
Харків

Сергій Федорович Морошкін – довголітній голова Ради присяжних повірених Харківського судового округу. Його добродію ініціатива – заснування «допоміжної каси» для присяжних повірених, своєрідного благодійного фонду для допомоги адвокатам та їх помічникам, – започаткувала новий напрямок у діяльності адвокатського самоврядування, визначила його соціальну місію.

Близько двадцяти років Сергій Федорович Морошкін пропрацював у харківській адвокатурі та значну частину цього часу очолював Раду присяжних повірених Харківського судового округу. Завдяки його зусиллям з кінця травня 1886 року в Харкові з'явилася допоміжна каса присяжних повірених округу Харківської судової палати та їхніх помічників.

У Харківській раді присяжних повірених була заснована бібліотека, що нараховувала на початку XX сторіччя 2000 видань юридичного характеру. Основною бібліотечною фонду стали 537 книг, пожертвованих дружиною адвоката А. М. Морошкіною, яка після смерті чоловіка передала Раді усю його юридичну бібліотеку. На честь свого колишнього голови Рада присяжних повірених ухвалила створити у своїй бібліотеці особливий відділ, присвоївши йому назву Морошкінської бібліотеки.

Адвокат-меценат
Казимир граф
Шептицький
отець Климентій

1869 — 1951
Львів

- 1 Казимир граф Шептицький
- 2 Документ зі слідчої справи о.Климента Шептицького
- 3 Митрополит Андрей та отець Климентій з ченцями-студитами і вихованцями заходки (дитячого садка) в Уневі. 1930 р.
- 4 Брати Шептицькі: митрополит Андрей та ігумен Климентій. 1927 р.
- 5 Отець Климентій Шептицький

Блаженний священикомученик Климентій (Казимир) Шептицький – видатний діяч Української греко-католицької церкви, Екзарх Росії та Сибіру, Праведник народів світу та брат митрополита Андрея Шептицького. До переходу у чернечє життя доктор права Казимир Шептицький – адвокат і депутат Галицького сейму та австрійського парламенту у Відні. Благодійність братів Шептицьких – це вершина філантропічної діяльності в Україні у XX столітті.

Казимир Шептицький – один з семи синів у родині графів Шептицьких. У 1892 році він отримав ступінь доктора права у Ягеллонському університеті у Кракові. Працював адвокатом, допомагав батькові управляти сімейними маєтками. Був депутатом Галицького сейму, а протягом 1900 – 1907 років – австрійського парламенту. Ініціював закон про пенсійне страхування приватних службовців, який захищав соціальні права представників адвокатури.

8 грудня 1912 року Казимир Шептицький склав чернечу обітницю та отримав ім'я Климентій. У 1918 році митрополит Андрей призначив брата настоятелем Сквилянської Лаври, яка наприкінці року була перенесена до Уневи. У березні 1918 року було зареєстровано товариство «Захист ім. Митрополита Андрея графа Шептицького для сиріт у Львові». Опіка над дітьми-сиротами стала справою усього життя для отця Климента. Також з його ініціативи у 1921 році була заснована обитель у селі Заравання на Тернопільщині: при монастирі діяв сиротинець, бібліотека для селян та молодіжний хор.

Благодійна діяльність отця Климента була особливо вагомою на ниві професійної освіти. У листопаді 1927 року спільними зусиллями братів Шептицьких було відкрито школу східного іконопису у заснованій ними у Львові Святоіванівській Лаврі. На утриманні Лаври був сиротинець, де вихованці, окрім навчальної програми, опановували ремесла. В обителі Унівської Лаври у селі Дора отцем Климентієм також була заснована безкоштовна ремісничка школа з кравецьким, шевським та столярним відділами.

Під час німецької окупації брати Шептицькі рятували євреїв. Отець Климентій організував групу добровольців, які переховували євреїв по монастирях і переправляли їх у безпечне місце. У монастирських заборонках (дитячих дошкільних закладах) єврейських дітей влаштовували під українськими іменами, переховували їх у лаврах як сиріт чи послушників. За різними даними брати Шептицькі рятували від кількох сотень до кількох тисяч євреїв. Отець Климентій був проголошений Праведником народів світу за порятунку євреїв під час Другої світової війни.

1 травня 1951 року, звинувачений у антирадянській діяльності, Климентій Шептицький загинув у тюрмі на території Росії, відомий як Владімірський централ.